

رابطه‌ی بین عدم اطمینان‌های محیطی و بازده جاری سهام

بهاره آرمت*

محسن دستگیر**

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۴/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۶/۱۲

چکیده

هدف این مقاله، بررسی نحوه‌ی تأثیر گذاری عدم اطمینان‌های محیطی بر عملکرد و سودآوری شرکت‌ها و رابطه‌ی بین سودهای هموارشده و بازدهی جاری سهام در شرایط محیطی نامطمئن است. به طور کلی فرض بر اینست که عدم اطمینان‌های محیطی نوسان‌های زیادی را در عملکرد شرکت‌ها به وجود می‌آورد و مدیران برای جلوگیری از اثرات منفی آن، اقدام به هموارسازی سودهای گزارش شده می‌نمایند. هموارسازی سود باعث یکنواخت شدن نرخ رشد سود شده و قابلیت پیش‌بینی سودهای آتی را افزایش می‌دهد. در نتیجه بازدهی جاری سهام را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در این پژوهش، داده‌ها به صورت سالانه مورد بررسی قرار گرفته و جهت آزمون فرضیات از سه مدل رگرسیونی چند متغیره استفاده شده است.

به منظور محاسبه‌ی اقلام تعهدی اختیاری از مدل کوتاری و همکاران استفاده شده است و ضریب تغییرات فروش نیز معیار عدم اطمینان‌های محیطی شرکت‌های عضو نمونه است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که عدم اطمینان‌های محیطی نوسان‌های زیادی در سودآوری و عملکرد شرکت‌ها به وجود آورده و مدیران برای جلوگیری از تأثیرهای منفی آن با استفاده از اقلام تعهدی اختیاری اقدام به هموارسازی سودهای گزارش شده نموده و سودهای هموارشده نیز به طور معناداری با بازدهی جاری سهام ارتباط دارد.

واژه‌های کلیدی: عدم اطمینان‌های محیطی، هموارسازی سود، اقلام تعهدی اختیاری

*کارشناس ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد، نویسنده اصلی و مسئول مکاتبات.

bahareharmat@ymail.com

**استاد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات اصفهان.

۱- مقدمه

امروزه تقریباً فعالیت همه‌ی سازمان‌ها و واحدهای تجاری، متأثر از عوامل محیط خارجی است که سازمان در آن فعالیت می‌کند. وجود روابط انکارناپذیر سازمان‌ها با محیط خود سبب می‌شود که عملکرد و سودآوری آن‌ها تا حد زیادی به عوامل محیط خارجی بستگی داشته‌باشد. در اینصورت، ایجاد تغییرات غیرمنتظره و پیش‌بینی نشده در عوامل محیط خارجی، در بسیاری از موارد می‌تواند سودآوری و عملکرد سازمان‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. این در حالی است که چنین عواملی تحت کنترل مدیریت نمی‌باشند (گوش و اولسن^۱، ۲۰۰۹: ۱۹۲). عدم اطمینان‌های محیطی^۲ سازمان از جمله مهمترین این عوامل بوده که ممکن است نوسان‌های زیادی را در سود گزارش شده‌ی شرکت‌ها ایجاد کند (حبيب و همکاران^۳، ۲۰۱۱: ۴). وجود این عوامل اثرات نامطلوبی را بر قیمت سهام، هزینه‌ی تأمین مالی و حتی امنیت شغلی مدیران به دنبال خواهد داشت. از طرفی؛ اصول پذیرفته شده‌ی حسابداری^۴ اختیاراتی به مدیران داده است که مدیران بر مبنای آن قادر خواهند بود سود گزارش شده‌ی^۵ شرکت را هموار نموده و نوسان‌های ناشی از عدم اطمینان‌های محیطی را به حداقل برسانند. یکی از این عوامل، اقلام تعهدی اختیاری^۶ است که به معنی اختیار مدیران در تعیین زمان شناسایی و سقف فروش‌های نسبی است (احمد و همکاران^۷، ۲۰۰۸: ۱۱۶). ولی باید توجه داشت که هموارسازی سود باعث یکنواخت شدن نرخ رشد سودهای گزارش شده می‌شود؛ در نتیجه سهامداران با ضریب اطمینان بیشتری می‌توانند سودهای آینده‌ی شرکت را پیش‌بینی کنند. بنابراین، می‌توان انتظار داشت که سهامداران با تغییر رفتار خود در سال جاری، پیش‌بینی‌های خود از سودآوری آتی شرکت را در قیمت جاری سهام آن‌ها

-
1. Gosh and Olsen
  2. Environmental Uncertainty
  3. Habib et al
  4. Generally Accepted Accounting Principles (GAAP)
  5. Reported Earnings
  6. Discretionary Accruals
  7. Ahmed et al

رابطه ی بین عدم اطمینان های محیطی و بازده جاری..... ۱۰۵

منظور کنند(حبیب و همکاران، ۲۰۱۱: ۱۲).

بنابراین هدف اصلی این پژوهش در مرحله ی اول تعیین اثرات عدم اطمینان های محیطی بر سودآوری و عملکرد شرکت ها است؛ سپس، ارتباط بین عدم اطمینان های محیطی و میزان استفاده ی مدیران از اقسام تعهدی اختیاری برای هموارسازی سود بررسی می شود. و و بعد از تأمین این اهداف رابطه ی بین سودهای هموار شده و بازدهی جاری سهام در شرایط محیطی نامطمئن بررسی می شود.

۲- مبانی نظری پژوهش

از جمله مهمترین شرایط غیرقابل کنترل محیطی که عملکرد و سودآوری سازمان ها را تحت تأثیر قرار می دهد، عدم اطمینان های محیطی سازمان بوده که به معنی قابل پیش بینی نبودن عملکرد مشتریان، فروشندگان مواد اولیه، رُقبای و گروه های نظارتی می باشد(ماریا و همکاران^۱، ۲۰۱۱: ۴۳۰). تأثیرپذیری این عوامل از محیط اطراف خود، باعث می شود که به طور ناخودآگاه رابطه ی خود با واحد تجاری را تعدیل نمایند. با تعدیل رابطه ی عوامل مذکور با واحد تجاری، عملکرد و سودآوری واحد تجاری تحت تأثیر قرار گرفته و نوسان های زیادی در سودآوری آن بوجود می آید(گوش و اولسن، ۲۰۰۹: ۱۹۰). اگرچه همه ی عوامل مذکور می توانند نوسان های زیادی در سود گزارش شده ی شرکت ها ایجاد کنند؛ ولی میزان تأثیر گذاری این عوامل بر عملکرد شرکت ها با توجه به حجم شرکت، ماهیت فعالیت و همچنین نوع رابطه ی شرکت ها با محیط خارج خود می تواند متفاوت باشد. بنابراین، به احتمال زیاد شرایط محیطی یکسان می تواند تأثیرهای متفاوتی بر عملکرد شرکت ها داشته باشد(رات و سیلتیا^۲، ۲۰۱۰: ۶۷).

در بین عوامل مذکور، قابل پیش بینی نبودن عملکرد مشتریان مهمترین عاملی است که می تواند تأثیر یکسانی را بر عملکرد همه ی شرکت ها داشته باشد و در نتیجه قابلیت مقایسه ی بین آن ها را افزایش می دهد(گوش و اولسن، ۲۰۰۹: ۱۹۱). زیرا مشتریان تنها

---

1. Maria et al
2. Rut & Cynthia

۱۰۶... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

عاملی هستند که با اکثر شرکت‌ها رابطه دارند؛ و از آنجاکه همه‌ی آن‌ها در جامعه‌ای با فرهنگ، عقاید و شرایط نسبتاً یکسانی زندگی می‌کنند، در نتیجه، نحوه تغییر رفتار آن‌ها با همه‌ی شرکت‌ها نیز نسبتاً یکسان خواهد بود (چونگ هانگ و همکاران^۱، ۲۰۱۱: ۱۶۸).

از آنجاکه مهمترین رابطه‌ی شرکت‌ها با مشتریان در فروش کالا به آنان متجلی می‌شود، لذا بهترین معیار برای اندازه‌گیری قابل پیش‌بینی نبودن عملکرد مشتریان، واریانس فروش شرکت‌ها است (گول و همکاران^۲، ۲۰۰۳: ۴۴۵). ولی برای قابل مقایسه نمودن واریانس فروش چندین شرکت با یکدیگر، از ضریب تغییرات فروش^۳ آن‌ها استفاده می‌شود (کوتاری و همکاران^۴، ۲۰۰۵: ۱۶۵).

افزایش نوسان در محیط خارجی در نهایت موجب بروز نوسان‌های شدید در سودآوری شرکت‌ها شده، در نتیجه سهام آن‌ها با عدم استقبال سهامداران و سرمایه‌گذاران روبه‌رو می‌شود. زیرا وقتی سود عملیاتی، سود هر سهم و سود تقسیمی هر سهم شرکتی از سالی به سال دیگر نوسان زیاد و غیرقابل توجهی داشته باشد، ریسک سرمایه‌گذاری در آن شرکت در نظر سهامداران و سرمایه‌گذاران افزایش می‌یابد. بنابراین، اشخاص کمتری اقدام به خرید و فروش سهام آن‌ها می‌کنند، کاهش حجم معاملات سهام به مرور زمان موجب تنزل قیمت سهام اینگونه شرکت‌ها خواهد شد (گول و همکاران، ۲۰۰۳: ۴۴۳).

از طرفی دیگر، موسسات مالی و اعتباردهندگان نیز تمایل کمتری به اعطاء وام و تسهیلات مالی به اینگونه شرکت‌ها خواهند داشت و یا نرخ بهره‌ی بیشتر و شرایط سخت‌تری برای آن‌ها در نظر می‌گیرند. زیرا عدم ثبات در وضعیت مالی شرکتی معمولاً بیانگر آینده‌ای نامطلوب برای آن بوده و برای اعتباردهندگان نیز نگرانی در مورد وصول مطالبات را به وجود می‌آورد. در این رابطه در سال ۱۹۸۷، موسیز^۵ در طی مطالعاتی درباره‌ی

-
1. Jong-Hag et al
  2. Gul et al
  3. Coefficient of Variation of Sales
  4. Kothari et al
  5. Moses

رابطه ی بین عدم اطمینان های محیطی و بازده جاری..... ۱۰۷

نحوه ی تأثیرگذاری نوسان های سود بر نرخ استقراض و قیمت سهام دریافت که شرکت های دارای نوسان های زیاد سود، ناگزیر به پذیرش نرخ استقراض بیشتری خواهند بود و قیمت سهام آن ها نیز کاهش پیدا می کند (پور حیدری و افلاطونی، ۱۳۸۴: ۵۸).

علاوه براین، باید توجه داشت که حتی خود مدیران نیز از وجود عدم اطمینان های محیطی متضرر می شوند، زیرا امروزه تقریباً همه ی قراردادهای مدیران به نحوی تنظیم می شود که قسمتی از حقوق و مزایای آن ها به شکل ثابت به طور ماهیانه و یا سالانه پرداخت می شود و قسمتی دیگر به سود حسابداری گزارش شده بستگی خواهد داشت (والاس^۱، ۲۰۰۲: ۷۵).

از طرفی؛ اصول پذیرفته شده ی حسابداری اختیاراتی به مدیران داده است که مدیران بر مبنای آن قادر خواهند بود نوسان های سود گزارش شده ی شرکت را که ناشی از عدم اطمینان های محیطی است به حداقل برسانند و همواره سودهای یکسانی گزارش کنند. یکی از این عوامل، ارقام تعهدی اختیاری است که به معنی اختیار مدیران در تعیین زمان شناسایی و سقف فروش های نسبه می باشد (گوش و اولسن، ۲۰۰۹). ولی باید توجه داشت که هموارسازی سود باعث یکنواخت شدن نرخ رشد سودهای گزارش شده می شود؛ در نتیجه سهامداران با ضریب اطمینان بیشتری می توانند سودهای آینده ی شرکت را پیش بینی کنند. بنابراین، می توان انتظار داشت که سهامداران با تغییر رفتار خود در سال جاری، پیش بینی های خود از سودآوری آتی شرکت را در قیمت جاری سهام آن ها منظور کنند (حبیب و همکاران، ۲۰۱۱: ۱۳).

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱- پژوهش های خارجی

- گوش و اولسن^۲، (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان "عدم اطمینان های محیطی و استفاده ی

---

1. Wallace
2. Gosh & Olsen

۱۰۸... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

مدیران از ارقام تعهدی اختیاری " رابطه‌ی بین عدم اطمینان‌های محیطی و میزان استفاده‌ی مدیران از ارقام تعهدی اختیاری را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که عدم اطمینان‌های محیطی نوسان‌های زیادی در عملکرد و سودآوری شرکت‌ها به وجود می‌آورد و مدیران برای جلوگیری از تأثیرات منفی آن، با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری اقدام به هموارسازی سودهای گزارش شده می‌نمایند.

- ماریا و همکاران^۱ (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان "عدم اطمینان‌های محیطی و هوشمندی مدیریت محیطی" در جستجوی پاسخ به دو سؤال زیر بودند:

۱- آیا تأثیر عدم اطمینان‌های محیطی بر عملکرد شرکت و تصمیم‌های مدیران در مناطق مختلف، متفاوت است؟

۲- چگونه عدم اطمینان‌های محیطی می‌تواند بر احساس مدیریت از محیط به‌عنوان یک موقعیت رقابتی تأثیر بگذارد؟

نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که عدم اطمینان‌های محیطی به طور ذاتی به دو طریق بر تصمیم‌های مدیران تأثیر می‌گذارد:

الف) از طریق تغییری که مدیریت در محیط تجاری شناسایی می‌کند و

ب) از طریق تغییری که مدیران خود برای مقابله با عدم اطمینان‌های محیطی در محیط تجاری خود ایجاد می‌کنند.

همچنین نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که تأثیر عدم اطمینان‌های محیطی بر عملکرد شرکت‌ها و تصمیم‌های مدیران در مناطق مختلف تقریباً یکسان است.

- حبیب و همکاران^۲ (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان "عدم اطمینان‌های محیطی و احساس بازار از هموارسازی سود" رابطه‌ی بین عدم اطمینان‌های محیطی و هموارسازی سود را بررسی کردند. در این پژوهش معیار هموارسازی سود همبستگی منفی بین تغییرات شرکت‌ها در نحوه‌ی استفاده از ارقام تعهدی اختیاری برای مدیریت سود و تغییرات سودهای مدیریت نشده تعریف شده است. هم‌چنین معیار عدم

---

1. Maria et al

2. Habib et al

رابطه ی بین عدم اطمینان های محیطی و بازده جاری..... ۱۰۹

اطمینان های محیطی ضریب تغییرات سودهای گزارش شده بوده است. نتایج پژوهش آن ها نشان داد که برای شرکت های فعال در شرایط عدم اطمینان بالا، قیمت های جاری سهام به طور معناداری تحت تأثیر سودهای پیش شده قرار می گیرند. بنابراین، مدیران برای دستیابی به این ارزش اطلاعاتی اقدام به هموارسازی سود می نمایند.

۳-۲- پژوهش های داخلی

-مشایخی و همکاران(۱۳۸۴)، در پژوهشی تحت عنوان "نقش اقلام تعهدی اختیاری در مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" رابطه ی بین وجوه نقد حاصل از عملیات و استفاده ی مدیران از اقلام تعهدی اختیاری را بررسی کردند. نتایج پژوهش آن ها حاکی از آن است که بین وجوه نقد حاصل از عملیات و اقلام تعهدی اختیاری رابطه ی معکوسی وجود دارد.

- میرفخرالدینی و همکاران(۱۳۸۸)، در پژوهشی با عنوان "مقایسه ی توانایی جریان های نقدی و اقلام تعهدی اختیاری در پیش بینی جریان های نقدی آتی" توانایی جریان های نقدی را با اقلام تعهدی اختیاری در پیش بینی جریان های نقدی آتی مقایسه کردند. نتایج پژوهش آن ها نشان می دهد که سودهای گذشته، جریان های نقدی و جریان های نقدی و اجزاء تعهدی سود می توانند برای پیش بینی جریان های نقدی آتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران استفاده شود، ولی توانایی متفاوتی بین سه معیار پیش بینی وجود ندارد.

۴- فرضیه های پژوهش

پژوهش حاضر مشتمل بر سه فرضیه است. که تأیید هر کدام از فرضیه شرط آزمون فرضیه ی بعدی است. بدین صورت که تأیید فرضیه ی اول شرط رسیدگی به فرضیه ی دوم و تأیید فرضیه ی دوم نیز شرط آزمون فرضیه ی سوم است. فرضیه های پژوهش به شرح زیر هستند:

- فرضیه ی اول: بین عدم اطمینان های محیطی و نوسان های سودهای مدیریت نشده

۱۱۰... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

- فرضیه‌ی دوم: بین عدم اطمینان‌های محیطی و هموارسازی سود توسط مدیران با استفاده از اقلام تعهدی اختیاری همبستگی مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

- فرضیه‌ی سوم: بین هموارسازی سود و بازدهی جاری سهام در شرایط محیطی نامطمئن ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.

۵- جامعه‌ی آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه‌ی آماری این پژوهش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بین سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۹ بوده که از روش نمونه‌گیری هدف‌مند و یا حذف سیستماتیک برای انتخاب شرکت‌های عضو نمونه استفاده شده است، لذا تمامی شرکت‌هایی که حائز شرایط زیر باشند، به عنوان نمونه انتخاب شده‌اند:

۱- سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند ماه هر سال باشد.

۲- تمامی داده‌های مورد نیاز آن‌ها در طی سالهای ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۹ در دسترس باشد.

۳- فعالیت آن‌ها تولیدی بوده و جزء شرکت‌های لیزینگ و واسطه‌گری مالی نباشند.

در این پژوهش، با رعایت موارد و محدودیت‌های فوق جمعاً ۱۴۸ شرکت بعنوان شرکت‌های عضو نمونه‌ی آماری انتخاب شدند.

۶- روش پژوهش

این پژوهش، یک پژوهش توصیفی از نوع پژوهش‌های پس‌رویدادی و در حوزه‌ی تحقیقات همبستگی است، که مبتنی بر اطلاعات واقعی صورتهای مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده و با روش استقرایی به کل جامعه‌ی آماری قابل تعمیم است. داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه‌ی هریک از متغیرهای پژوهش، از بانک‌های اطلاعاتی «تدبیر پرداز» و «ره‌آورد نوین» استخراج شده است. همچنین در مواردی که داده‌های موجود در این بانک‌های اطلاعاتی ناقص بوده است به آرشیوهای موجود در کتابخانه سازمان بورس اوراق بهادار و سایت اینترنتی مدیریت

رابطه ی بین عدم اطمینان های محیطی و بازده جاری..... ۱۱۱

پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی - سازمان بورس اوراق بهادار^۱ مراجعه شده است. رابطه ی بین متغیرهای مستقل و وابسته با استفاده از مدل رگرسیونی چندگانه^۲ مورد بررسی قرار گرفته است. در ادامه نحوه ی محاسبه ی متغیرهای اصلی پژوهش ذکر می گردد:

۱-۶- ضریب تغییرات فروش

در این پژوهش، معیار عدم اطمینان محیطی ضریب تغییرات فروش در نظر گرفته شده است که با استفاده از رابطه ی ۱ محاسبه می شود:

$$EU(CV) = \frac{\sqrt{\sum_{k=1}^N \frac{(Z_k - \bar{Z})^2}{N}}}{\bar{Z}} \quad (1)$$

Z: مانده ی فروش گزارش شده در صورت حساب سود و زیان دوره.

Z̄: میانگین حسابی فروش در طی دوره ی پژوهش (گوش و اولسن، ۲۰۰۹: ۱۹۶).

لازم به ذکر است که کلیه ی مدل های ارائه شده در این مقاله مستخرج از مقاله های مبنای پژوهش بوده و در این پژوهش هیچ مدل جدیدی ارائه نگردیده است؛ بلکه هدف اصلی این پژوهش آزمون روابط بین متغیرها با استفاده از مدل های ارائه شده است.

۲-۶- ارقام تعهدی اختیاری

در این پژوهش برای برآورد ارقام تعهدی اختیاری از مدل از مدل ارائه شده توسط کوتاری و همکاران^۳ (۲۰۰۵) به صورت رابطه ی ۲ استفاده شده است:

$$Accruals_t = a^{1/LTA} + b\Delta sales_t + cPPE_t + dROA_t + error \quad (2)$$

Accruals: کل ارقام تعهدی شرکت که معادل تفاوت سودخالص و خالص وجه نقد عملیاتی است.

ΔSales: تغییرات فروش که برابر است تفاوت فروش خالص سال جاری و سال

گذشته

1. <http://www.rdis.ir>

2. Multivariate

3. Kothari et al

۱۱۲... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

PPE: ارزش ناخالص دارایی‌های ثابت مشهود

ROA: نرخ بازدهی دارایی‌ها

LTA: جمع کل دارایی‌ها در پایان سال مالی قبل

سمت راست معادله‌ی فوق کل ارقام تعهدی شرکت و سمت چپ آن ارقام تعهدی غیراختیاری را نشان می‌دهد. مابالتفاوت این دو سمت معادله (error) نشان دهنده‌ی ارقام تعهدی اختیاری است (حیب و همکاران، ۲۰۱۱، ۱۷).

۳-۶- واریانس سودهای مدیریت نشده

برای محاسبه‌ی واریانس سودهای مدیریت نشده از رابطه‌ی ۳ استفاده شده است:

$$VUE = \text{Var}(EU_{i,(t1;t2;...;tm)}) \quad (3)$$

$EU_{i,(t1;t2;...;tm)}$: سودهای مدیریت نشده شرکت i برای سال‌های دوره‌ی پژوهش

سودهای مدیریت نشده نیز سودهای گزارش شده‌ای هستند که از بابت ارقام تعهدی اختیاری تعدیل شده‌اند و بر مبنای رابطه‌ی ۴ محاسبه شده است:

$$UE_{i,t} = RE_{i,t} - DA_{i,t} \quad (4)$$

$DA_{i,t}$: ارقام تعهدی اختیاری شرکت i در سال t

$RE_{i,t}$: سود گزارش شده‌ی شرکت i در سال t

۴-۶- معیار هموارسازی سود (IS)

در این پژوهش معکوس همبستگی پیرسون بین تغییرات ارقام تعهدی اختیاری و تغییرات سودهای مدیریت نشده بعنوان معیار هموارسازی سود انتخاب شده است. ارقام تعهدی اختیاری از رابطه‌ی ۲ محاسبه می‌شوند و سودهای مدیریت نشده نیز از تفاوت بین سودهای گزارش شده و ارقام تعهدی اختیاری به شرح رابطه‌ی ۵ به دست می‌آیند:

$$UE_{i,t} = RE_{i,t} - DA_{i,t} \quad (5)$$

$DA_{i,t}$: ارقام تعهدی اختیاری شرکت i در سال t

$RE_{i,t}$: سود گزارش شده‌ی شرکت i در سال t (حیب و همکاران، ۲۰۱۱، ۱۴)

رابطه ی بین عدم اطمینان های محیطی و بازده جاری..... ۱۱۳

سپس بعد از محاسبه ی سودهای مدیریتی نشده محاسبه شده و همبستگی پیرسون بین این دو متغیر تغییرات سودهای مدیریتی نشده محاسبه شده و همبستگی پیرسون بین این دو متغیر نیز با استفاده از نرم افزار Excel اندازه گیری شده است.

۶-۵- سود هر سهم و بازده سهام پیش بینی شده برای سه سال آتی (T3)

در این پژوهش برای تخمین سود هر سهم و بازده ی سهام پیش بینی شده طی سه سال آتی از تحلیل ARIMA استفاده شده است. ترتیب کار به این صورت است که ابتدا با استفاده از داده های واقعی پنج ساله (۱۳۸۵ الی ۱۳۸۹) سود هر سهم و بازده ی سهام یک سال آتی (سال ۱۳۹۰) برآورد شده است. سپس با استفاده از داده های شش ساله (۱۳۸۵ الی ۱۳۹۰) سود هر سهم و بازده ی سهام دو سال آتی (سال ۱۳۹۱) نیز برآورد شده است. در پایان برای پیش بینی سود هر سهم و بازده ی سهام سه سال آتی (سال ۱۳۹۲) از داده های هفت ساله (۱۳۸۵ الی ۱۳۹۱) استفاده شده است. سپس مجموع سود هر سهم و بازده ی سهام پیش بینی شده طی سه سال آتی محاسبه شده است. لازم به ذکر است فقط اطلاعات واقعی سال های ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۹ مورد استفاده قرار گرفته است و اطلاعات سایر سال ها داده های پیش بینی شده هستند.

۶-۶- تقسیم بندی شرکت ها به عدم اطمینان بالا و پایین

در این پژوهش به منظور تحلیل رفتار مدیران در استفاده از اقسام تعهدی اختیاری در شرایط محیطی مختلف، سعی شده است شرکت های عضو نمونه به دو دسته ی شرکت های با عدم اطمینان بالا^۱ و شرکت های با عدم اطمینان پایین^۲ تقسیم بندی شوند. و از آنجاکه معیار عدم اطمینان در این پژوهش ضریب تغییرات فروش است، بنابراین، میانه ی ضریب تغییرات فروش این شرکت ها، معیار طبقه بندی آنها به عدم اطمینان بالا و عدم اطمینان پایین بوده است.

---

1. High Uncertainty
2. Low Uncertainty

۱۱۴... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

۷- بررسی فروض اساسی مدل رگرسیون خطی

۷-۱- فرض همسانی واریانس

در این پژوهش به منظور کشف ناهمسانی واریانس، از آزمون بروس- پاگان استفاده شده است. نتایج حاصل از اجرای این آزمون نشان می‌دهد که در تمامی مدل‌های پژوهش فرض همسانی واریانس جملات خطا پذیرفته می‌شود.

۷-۲- غیر تصادفی بودن متغیرهای مستقل

از آنجا که در این پژوهش از معادلات همزمان استفاده نمی‌شود، لذا فرض غیر تصادفی بودن متغیرهای مستقل برقرار است.

۷-۳- توزیع داده‌ها نرمال باشد

از آنجا که تعداد شرکت‌های عضو نمونه در این پژوهش ۱۴۸ شرکت در طی ۵ سال است، که در نتیجه جمع نمونه‌ی آماری این پژوهش ۷۴۰ مشاهده است. بنابراین، می‌توان برقرار بودن این فرض را پذیرفت. در صورت نرمال بودن توزیع داده‌ها هر یک از مفروضات زیر نیز برقرار می‌باشند:

الف) میانگین جملات خطا برابر صفر است.

ب) مقادیر جملات خطا از هم مستقل هستند.

ج) توزیع جملات خطا نرمال و مستقل از یکدیگر هستند.

۸- آزمون فرضیه‌های پژوهش

در این پژوهش برای آزمون فرضیات، از سه مدل رگرسیونی چند متغیره استفاده شده است که نتایج حاصل از اجرای هر یک از آن‌ها به شرح زیر است:

۸-۱- نتایج آزمون فرضیه‌ی اول

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی اصلی اول در جدول ۱ نشان داده شده است:

رابطه ی بین عدم اطمینان های محیطی و بازده جاری ۱۱۵

جدول ۱- همبستگی بین عدم اطمینان های محیطی و واریانس سودهای مدیریت نشده

$VUE = \alpha_0 + \beta_1 UNC + \beta_2 SGR + \beta_3 SIZE + \beta_4 MKBK$					
نام متغیر	نماد	ضریب	انحراف معیار	آماره ی T	سطح معناداری
معیار عدم اطمینان های محیطی	UNC	۶۳۵۸۴۳۴۳	۲۹۵۷۰۷۸	۲۱/۵۰۲۴۲	۰/۰۰۰۱
میانۀ رشد فروش	SGR	-۴۳۶۹۵۱۹۳	۱۶۳۴۶۵۱۱	-۲/۶۷۳۰۵۹	۰/۰۰۰
میانۀ لگاریتم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام	SIZE	۱۳۸۳۸۱۲۲	۵۳۲۹۸۱۱	۲/۵۹۶۳۰۶۳	۰/۰۰۸۴
میانۀ لگاریتم نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام	MKBK	-۱۸۹۱۷۴۱۵	۳۴۹۹۲۹۴	-۵/۴۰۶۰۶۶	۰/۰۰۰۰
ضریب تعیین (R^2)	۰/۸۶۱۱۳۰	ضریب تعیین تعدیل شده	۸۵۷۲۷۳ .۰	آماره ی دوربین -واتسون	۲/۱۵۲۶۶۷
آماره ی F	۲۳۵۵ .۲۲۳		معناداری آماره F		۰/۰۰۰۰۰۰

* منبع: یافته های پژوهشگر

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می شود، از آنجاکه سطح معناداری همه ی متغیرها از قبیل UNC، SGR، SIZE، و MKBK کمتر از ۵٪ است، بنابراین، همه ی متغیرهای مذکور از نظر آماری معنادار می باشند. همچنین سطح معناداری آماره ی F نیز کمتر از ۵٪ است، که این امر معتبر بودن مدل رگرسیون را از نظر آماری تأیید می کند. آماره ی دوربین-واتسون نیز در محدوده ی (۲.۲ و ۸.۱) قرار دارد؛ بنابراین، می توان بیان کرد که بین اجزاء اخلاص آن خود همبستگی وجود ندارد. مقدار ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب ۸۶ درصد و ۸۵ درصد می باشند، که نشان می دهد حداقل ۸۵ درصد تغییرات در متغیر وابسته به وسیله ی متغیر (متغیرهای) مستقل بیان می شود. این موضوع فرضیه ی اصلی اول را مبنی بر وجود همبستگی مثبت و معنی دار بین عدم اطمینان های محیطی و افزایش نوسان در سودهای مدیریت نشده تأیید می کند. به

۱۱۶... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

عبارتی دیگر، نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد که عدم اطمینان‌های محیطی، به طور معناداری سودآوری و عملکرد شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد که این امر از طریق افزایش نوسان‌های سودهای مدیریت نشده نمایانگر می‌شود.

۸-۲- نتایج آزمون فرضیه‌ی دوم

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی اصلی دوم در جدول ۲ نشان داده شده‌است:

جدول ۲- همبستگی بین عدم اطمینان‌های محیطی و هموارسازی سود با استفاده از اقلام تعهدی اختیاری

$VARDIF = \alpha_0 INTL + \alpha_1 INTH + \beta_1 ABSDAL + \beta_2 ABSDAH + \beta_3 SGR + \beta_4 SIZE + \beta_5 MKBK$					
سطح معناداری	آماره‌ی T	انحراف معیار	ضریب	نماد	نام متغیر
۰/۰۳۳۰	۲/۱۵۲۹۹۹	۴۶۴۷۱۵۰	۱۰۰۰۵۳۱۱	INTL	برای مشاهدات با عدم اطمینان پایین "۱" در غیر اینصورت "صفر"
۰/۰۷۴۲	۱/۷۹۸۸۴۴	۴۷۰۰۴۶۹	۸۴۵۵۴۱۲	INTH	برای مشاهدات با عدم اطمینان بالا "۱" در غیر اینصورت "صفر"
۰/۰۰۲۹	۰/۹۹۲۰۳۶	۱۵۸۹۱/۶۴	۱۵۷۶۵/۰۷	ABSDAL	میان‌ه‌ی قدرمطلق اقلام تعهدی اختیاری برای مشاهدات با عدم اطمینان پایین
۰/۰۰۰۰	۳۰/۵۰۳۲۰	۵۴۵/۶۸۲۹	۱۶۶۴۵/۰۸	ABSDAH	میان‌ه‌ی قدرمطلق اقلام تعهدی اختیاری برای مشاهدات با عدم اطمینان بالا
۰/۰۵۸۷	-۱/۹۰۵۵۱۳	۵۹۲۵۵۹۸	-۱۱۲۹۱۳۰۴	SGR	میان‌ه‌ی رشد فروش
۰/۰۱۹۳	-۲/۳۶۷۴۲۴	۱۹۸۰۴۲۸	-۴۶۸۸۵۱۲	SIZE	میان‌ه‌ی لگاریتم ارزش بازار حقوق صاحبان سهام
۰/۰۰۰۳	۳/۷۴۹۴۹۰	۱۴۳۸۵۴۸	۵۳۹۳۸۲۱	MKBK	میان‌ه‌ی لگاریتم نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق

					صاحبان سهام
۲/۱۴۳۲۹۴	آماره دوربین -واتسون	۰/۸۹۷۴۱۶	ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۰۱۵۷۵	ضریب تعیین (R^2)
۰/۰۰۰۰۰۰	معناداری آماره F		۲۹۷/۰۷۸۶		آماره F

*منبع: یافته‌های پژوهشگر (ادامه جدول ۲)

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، سطح معناداری متغیرهای اصلی مدل فوق که عبارتند از ABSDL و ABSDH هر دو کمتر از ۰.۵٪ است، که این موضوع نشان می‌دهد هر دو این متغیرها از نظر آماری معنادار بوده و رابطه‌ی مثبتی با متغیر وابسته‌ی پژوهش دارند. همچنین سطح معناداری دیگر متغیرها از قبیل INTL، SIZE و MKBK نیز کمتر از ۰.۵٪ است که نشان می‌دهد همه‌ی آنها از نظر آماری معنادار هستند. از آنجا که سطح معناداری متغیرهای INTH و SGR بیش از ۰.۵٪ است، می‌توان بیان کرد که این متغیرها از نظر آماری و با سطح اطمینان ۰.۹۵ معنادار نمی‌باشند. همچنین سطح معناداری آماره‌ی F نیز کمتر از ۰.۵٪ است، که به معنای معتبر بودن کل مدل رگرسیون از نظر آماری است. آماره‌ی دوربین-واتسون نیز در محدوده‌ی (۰.۲ و ۰.۱) قرار دارد؛ بنابراین، می‌توان بیان کرد که بین اجزاء اخلاص آن خود همبستگی وجود ندارد. مقدار ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب ۹۰ درصد و ۸۹ درصد می‌باشند، که نشان می‌دهد حداقل ۸۹ درصد تغییرات در متغیر وابسته به وسیله‌ی متغیر (متغیرهای) مستقل بیان می‌شود. این موضوع فرضیه‌ی اصلی دوم را مبنی بر وجود همبستگی مثبت و معنی‌دار بین عدم اطمینان‌های محیطی و هموارسازی سود با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری تأیید می‌کند. به عبارتی دیگر، نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که با افزایش عدم اطمینان‌های محیطی، مدیران با استفاده از ارقام تعهدی اختیاری اقدام به هموارسازی سودهای گزارش شده می‌نمایند و سعی می‌کنند با استفاده از این ارقام، تأثیرات منفی عدم اطمینان‌های محیطی را بر عملکرد و سودآوری شرکت اندک جلوه دهند.

۱۱۸... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

۸-۳- نتایج آزمون فرضیه‌ی سوم

فرضیه‌ی سوم با استفاده از رابطه‌ی ۶ آزمون می‌شود که نتایج آن در جدول ۳ نشان داده شده است:

(۶)

$$RET_{i,t} = n_0 + n_1X_{i,t} + n_2X_{i,t-1} + n_3X_{i,t3} + n_4RET_{i,t3} + n_5IS_i + n_6IS_i \times X_{i,t} + n_7IS_i \times X_{i,t-1} + n_8IS_i \times X_{i,t3} + n_9IS_i \times RET_{i,t3} + n_{10}EU_i + n_{11}EU_i \times X_{i,t} + n_{12}EU_i \times X_{i,t-1} + n_{13}EU_i \times X_{i,t3} + n_{14}EU_i \times RET_{i,t3} + n_{15}EU_i \times IS_i + n_{16}EU_i \times IS_i \times X_{i,t} + n_{17}EU_i \times IS_i \times X_{i,t-1} + n_{18}EU_i \times IS_i \times X_{i,t3} + n_{19}EU_i \times IS_i \times RET_{i,t3} + n_{20}LMVE_{i,t} + n_{21}GROWTH_{i,t} + n_{22}EARNSTD_{i,t} + n_{23}LMVE_{i,t} \times X_{i,t3} + n_{24}GROWTH_{i,t} \times X_{i,t3} + n_{25}EARNSTD_{i,t} \times X_{i,t3} + error$$

RET(t): بازدهی سهام شرکت i در سال t

X(t-1): سود هر سهم شرکت i در سال t-1

RET(t3): مجموع بازدهی سهام پیش‌بینی شده طی سه سال آتی شرکت i

LMVE(t): لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت i در سال t

GROWTH(t): نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت i

در سال t

EARNSTD(t): معیار تغییر پذیری سودهای آینده که برابر است با تفاوت قیمت

سال جاری سهام و انحراف معیار سود هر سهم پیش‌بینی شده طی سه سال آتی (T₃)

جدول ۳- رابطه‌ی بین هموارسازی سود و بازدهی جاری سهام در شرایط محیطی نامطمئن

متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره‌ی T	سطح معناداری
X _{i,t}	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۲/۵۱۷۵	۰/۰۱۲۰
X _{i,t-1}	(۰/۰۰۰۱)	۰/۰۰۰۰	(۱/۵۸۳۶)	۰/۱۱۳۶
X _{i,t3}	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	۱/۰۴۸۸	۰/۰۲۹۶
RET _{i,t3}	۰/۵۹۳۸	۰/۷۸۳۶	۰/۷۵۷۸	۰/۴۴۸۷
IS _i	۰/۰۲۳۷	۰/۰۷۸۴	۰/۳۰۲۷	۰/۷۶۲۲
IS _i × X _t	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	۱/۸۶۹۷	۰/۰۰۶۱
IS _i × X _{t-1}	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	(۰/۱۶۶۰)	۰/۸۶۸۲

۰/۰۲۲۶	(۱/۲۱۱۶)	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	ISi×Xt3
۰/۷۷۱۸	(۰/۰۲۹۰۱)	۰/۰۷۶۳	(۰/۰۲۲۱)	ISi × RETt3
۰/۰۲۹۴	(۱/۰۴۹۲)	۲/۱۷۶۶	(۲/۲۸۳۸)	EUi
۰/۰۰۰۱	۳/۹۸۸۳	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۳	EUi×Xt
۰/۶۵۷۶	۰/۴۴۳۴	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	EUi×Xt-1
۰/۰۰۰۸	(۳/۳۶۲۱)	۰/۰۰۰۱	(۰/۰۰۰۲)	EUi×Xt3
۰/۱۹۳۱	۱/۳۰۲۴	۱/۸۶۷۱	۲/۴۳۱۷	EUi×RETt3
۰/۰۳۵۸	۰/۹۱۸۲	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	EUi×ISi
۰/۰۲۴۸	(۲/۲۴۸۰)	۰/۰۰۰۰	(۰/۰۰۰۱)	EUi×ISi×Xt
۰/۸۶۱۱	۰/۱۷۵۰	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	EUi×ISi×Xt-1
۰/۰۰۰۷	۱/۸۱۲۷	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	EUi×ISi×Xt3
۰/۷۳۵۴	۰/۳۳۸۱	۰/۰۳۴۷	۰/۰۱۱۷	EUi×ISi×RETt3
۰/۷۲۵۳	(۰/۳۵۱۵)	۰/۰۳۴۸	(۰/۰۱۲۲)	LMVEi,t
۰/۸۸۱۱	۰/۱۴۹۶	۰/۰۰۰۰۷	۰/۰۰۰۰۱	GROWTHi,t
۰/۰۰۰۰	(۵/۹۶۲۳)	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	EARNSTDi,t
۰/۹۸۵۴	۰/۰۱۸۴	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	LMVEi,t×Xt3
۰/۴۲۸۸	(۰/۷۹۱۵)	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	GROWTHi,t×Xt3
۰/۳۹۹۰	۰/۸۴۳۸	۰/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰	EARNSTDi,t×Xt ₃
آماره ی (F): ۹/۴۱۱۵۶۸	آماره ی دوربین-واتسون: ۲/۱۷۹۱۰۸	ضریب تعیین تعدیل شده: ۰/۱۹۶۲۵۸	ضریب تعیین (R ²): ۰/۲۱۹۵۸۹	
آماره ی F-لیمر: ۰/۰۷۸۱۴۵			معناداری آماره F: ۰/۰۰۰۰۰۰	

(ادامه جدول ۳)

*منبع: یافته های پژوهشگر

همانطور که از جدول ۳ مشاهده می شود، متغیرهای (سود هر سهم)، حاصل ضرب سود هر سهم و معیار هموارسازی سود و معیار عدم اطمینان های محیطی، حاصل ضرب معیار هموارسازی سود و معیار عدم اطمینان های محیطی و حاصل ضرب سود سهام پیش بینی شده ی سه سال آتی و معیار عدم اطمینان های محیطی و هموارسازی سود) از

۱۲۰... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

نظر آماری معنادار هستند؛ ولی متغیرهای (بازدهی سهام پیش‌بینی شده‌ی سه سال آتی، حاصل‌ضرب سود هر سهم سال قبل و معیار هموارسازی سود، حاصل‌ضرب بازدهی سهام پیش‌بینی شده‌ی سه سال آتی و معیار هموارسازی سود، حاصل‌ضرب بازدهی سهام پیش‌بینی شده‌ی سه سال آتی و معیار هموارسازی سود و معیار عدم اطمینان‌های محیطی) از نظر آماری و با سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار نیستند. باتوجه به معناداری ضرایب سود هر سهم سال جاری، معیار عدم اطمینان‌های محیطی و مجموع سود هر سهم پیش‌بینی شده طی سه سال آتی فرضیه‌ی اصلی پژوهش تأیید می‌شود. به عبارتی دیگر، در شرایط محیطی نامطمئن، بازدهی جاری سهام با سودهای سال جاری و قابلیت پیش‌بینی سودهای آینده ارتباط مثبت و معناداری دارد؛ ولی هیچ‌گونه ارتباط معناداری بین بازدهی جاری سهام با سودهای گذشته و قابلیت پیش‌بینی بازدهی آتی سهام وجود ندارد. به عبارتی دیگر، پیش‌بینی سهامداران از قابلیت سودآوری آینده با بازدهی جاری سهام ارتباط مثبت و معنی‌داری دارد ولی هیچ ارتباط معنی‌داری بین بازدهی جاری سهام و سودهای گزارش شده در سال‌های قبل وجود ندارد.

کمتر بودن سطح معناداری آماره‌ی F از ۵٪ معتبر بودن مدل رگرسیونی فوق را از نظر آماری تأیید می‌کند. آماره‌ی دوربین-واتسون نیز در محدوده‌ی (۲.۲ و ۷.۱) قرار دارد؛ بنابراین، می‌توان بیان کرد که بین اجزاء اخلاص آن خود همبستگی وجود ندارد. همچنین سطح معناداری آماره‌ی F -لیمر بیشتر از ۵٪ است که این موضوع تلفیقی بودن داده‌های مدل فوق را تأیید می‌کند.

۹- نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که عدم اطمینان‌های محیطی تأثیرهای نامطلوبی بر عملکرد و سودآوری شرکت‌ها می‌گذارد که این امر از طریق افزایش نوسان سودهای مدیریت نشده نمایان‌گر می‌شود. هم‌چنین مدیران نیز سعی دارند به منظور جلوگیری از آثار نامطلوب عدم اطمینان‌های محیطی، با استفاده از

اقدام تعهدی اختیاری اقدام به هموارسازی سودهای گزارش شده نمایند. تا از کاهش قیمت سهام شرکت های تحت سرپرستی خود جلوگیری کرده و شرایط تأمین مالی شرکت را آسان نمایند. همچنین امنیت شغلی و مزایای خود را حفظ نمایند. در نهایت سودهای هموارشده ارتباط مستقیم و معناداری با بازده جاری سهام داشته و در قیمت گذاری سهام تأثیر بسزایی دارند.

به عبارتی دیگر، یافته های پژوهش نشان می دهد که سهامداران اغلب به وسیله گزارش سودهای هموارشده توسط مدیران گمراه شده و به اشتباه قیمت سهام اینگونه شرکت ها را تعیین می کنند. در حالی که باید توجه داشت بخش عظیمی از سودهای گزارش شده در صورتهای مالی با استفاده از ابزارهای حسابداری دستکاری شده اند و برای تصمیم گیری در مورد خرید و فروش سهام مبنای مناسبی نیستند (اتکاء بیش از حد بر سودهای گزارش شده برای تصمیم گیری های مالی اشتباه است).

نتایج این پژوهش انتظارات مندرج در بخش چارچوب نظری را تأیید کرده و تمامی نتایج آزمون فرضیه های آن با نتایج پژوهش های انجام شده توسط حبیب و همکاران (۲۰۱۱) و گوش و اولسن (۲۰۰۹) نیز مطابقت دارد.

به همهی سرمایه گذاران و اعتباردهندگان (از جمله بانکها و موسسات مالی و اعتباری) پیشنهاد می شود که در تصمیم گیری های خود برای خرید و فروش سهام شرکت ها و یا اعطاء وام به آنها، علاوه بر بررسی سایر موارد، نوسان های فروش و مطالبات را نیز بررسی نمایند؛ زیرا وجود نوسان های زیاد در مبلغ فروش ها و مطالبات تجاری شرکت، احتمالاً این موضوع را مخابره می کند که شرکت از وضعیت مالی و عملیاتی مطلوبی برخوردار نبوده و مدیران سعی کرده اند با هموارسازی سود گزارش شده این موضوع را از دید سرمایه گذاران و اعتباردهندگان پنهان نمایند. به عبارتی دیگر، اتکاء بیش از حد بر میزان سودهای گزارش شده برای اعطاء وام به شرکت ها و خرید و فروش سهام آنها درست نبوده و ممکن است منجر به اخذ تصمیمات اشتباهی توسط سرمایه گذاران و اعتباردهندگان شود. بلکه بایستی علاوه بر صورت حساب سود و

۱۲۲... پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، سال پنجم، شماره نوزدهم، پاییز ۱۳۹۲

زیان، مانده فروش‌ها و مطالبات شرکت و همچنین صورت جریان وجوه نقد آن بررسی شود، زیرا وجود نوسان بیش از در مانده فروش‌ها و مطالبات شرکت نشان دهنده این است که شرکت از عملکرد مناسبی برخوردار نبوده و مدیران سعی کرده‌اند با هموارسازی سودهای گزارش شده این موضوع را از دید سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان پنهان نمایند. همچنین مقایسه مبلغ فروش‌های شرکت با بخش عملیاتی صورت جریان وجوه نقد نشان می‌دهد که چه میزان از فروش‌های شرکت به وجه نقد تبدیل شده‌اند. و آیا اصلاً فروش‌های گزارش شده واقعی بوده‌اند یا اینکه حساب‌سازی‌های مدیریت برای هموارسازی سود هستند.

منابع

- آذر، عادل و منصور مومنی، (۱۳۸۷)، آمار و کاربرد آن در مدیریت، ج ۱، تهران، انتشارات سمت: ص ۳۵
- پورحیدری، امید و عباس افلاطونی، (۱۳۸۴)، «بررسی انگیزه های هموارسازی سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۴: ص ۵۴-۷۷.
- کتابخانه ی سازمان بورس و اوراق بهادار و سایت اینترنتی مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی-سازمان بورس و اوراق بهادار، سایت: [http://:Rdis.ir](http://Rdis.ir)
- مشایخ، بیتا، ساسان مهران، کاوه مهرانی و غلامرضا کرمی، (۱۳۸۴)، «نقش اقلام تعهدی اختیاری در مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۲: ص ۶۱-۷۴
- میرفخرالدینی، سید حیدر، محمود معین الدین و علیرضا ابراهیم پور، (۱۳۸۸)، «مقایسه ی توانایی جریان های نقدی و اقلام تعهدی در پیش بینی جریان های نقدی آتی»، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۵۵: ص ۹۹-۱۱۶.
- هندریکسان، ال دان اس و میکلا اف وان بردا، (۱۹۹۲)، تئوری های حسابداری، علی پارسایان، ج ۱، تهران، انتشارات ترمه: ص ۱۷۷.

Ahmed, Kamran, Jayne M. Godfrey and Norman M. Saleh,(2008), "Market Perceptions of Discretionary Accruals by Debt Renegotiating Firms During Economic Downturn", The International Journal of Accounting, Vol 43, No. 114-138.

Ahsan Habib, Mahmud Hossain and Haiyan Jiang,(2011), "Environmental Uncertainty and the Market Pricing of Earnings Smoothing", Journal of Advances in Accounting, Incorporating Advances in International Accounting.

Aiyeshdey,(2004), "Income Soothing and Sophisticated Investor preference", available at www.ssrn.com.

Anwer, Ahmed S. , J. Gerald, Lobo Zhou and Jian Zhou,(2005), "Job security and income smoothing: An empirical test of the Fudenberg and

Tirol(1995) Model", www. ssrn. com.

Anwer S. Ahmed, J. Gerad, Lobo Zhou and Jian Zhou,(2000), "Job Security & Income Smoothing", www. ssrn. Com.

Arya, A. , J. C. Glover and S. Sunder,(2003), "Are unmanaged earnings always better for shareholders?", *Accounting Horizons*(Suppl.), 111–116.

Bellovary, J. , E. Giacomino and M. D. Akers,(2005), "Earning Quality: It's Time to Measure And Report", *The CPA Journal*.

Chung, Richard, Sandra Ho and Jeong-Bon Kim,(2004), "Ownership Structure and the Pricing of Discretionary Accruals in Japan", *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, Vol. 13, pp. 1-20.

Dechow, P. , C. Schrand,(2004), "Earnings Quality", *CFA Digest*, 34(4), pp. 82–85.

Dechow, P. , R. Sloan and A. Sweeny,(1995), "Detecting Earning Management", *Accounting Review*.

Francis, J. , R. LaFond, P. Olsson and K. Schipper,(2005), "The Market Pricing of Accruals Quality", *Journal of Accounting and Economics* 39, pp. 295-327.

Gosh, Dipankar and Lori Olsen,(2009), "Environmental Uncertainty and Managers' use of Discretionary accruals", *Accounting, Organizations & Society*, Vol. 34 , pp. 188-205.

Gul, F. , C. Chen and J. Tsui,(2003), "Discretionary Accounting Accruals, Managers' Incentives, and Audit Fees:", *Contemporary Accounting Research*, 20(3), pp. 441–464.

Jones, S. and R. Sharma,(2001), "The of Free Cash Flow, Financial Leverage and Accounting Regulation on Earnings Management In Australias "Old" and "New" Economics", *Mangerial Finance*; Vol. 27, No. 12, pp. 19-38.

Choi, Jong-Hong, Kim Jeong-Bon and Jay Junghun Lee(2011), "Value Relevance of Discretionary Accruals in the Asian Financial Crisis of 1997-1998", *Journal of Account, Public Policy*, No. 30, pp. 166-187.

Kothari, S. P. , Andrew J. Leone and Charles E. Wasley,(2005), "Performance matched discretionary accrual measures", *Journal of accounting & economic*, Vol. 39, pp. 163-197.

Henock, Louis and RobinsonDahlia,(2005), "Do Managers Credibly Use Accruals to Signal Private Information? Evidence From the Pricing of Discretionary Accruals Around Stock Splits", *Journal of Accounting & Economic*, Vol. 39, pp. 361-380.

Lopez-Gamero, Maria D. , Jose F. Molina and Enrique Claver-Cortes,(2011), "Environmental Unertainty and Environmental Management Perception: A Multiple Case Study", *Journal of Business Research*, No. 64, pp. 427-435.

Moses, O. D. ,(1987), "Income Smoothing and Incentives: Emprical Test Using Accounting Changes", *The Accounting Review*, pp. 358-375.

Sadan, Ronen and S. Sadan(1981),“Smoothing Income Numbers, Objectives, Means and Implication”, Reading,M. A, Addition Wesley.

Epps, Rut W. , andp. Guthria Cynthia,(2010), “Sarbanes-Oxley 404 Material Weaknesses and Discretionary Accruals”, Journal of Accounting Forum, No. 34,pp. 67-75.

Herve, Stolowy and Gaetan Breton,(2000), “A Framework for the Classification of Accounts Manipulation”.

Jacob, Thomas K. and Huai Zhang,(2002), “Value-Relevant Properties Amoothed Earnings”, www. ssrn. com.

Tucker, J. andp. Zarowin,(2006), “Does Income Smoothing Improve Earnings Informativeness?”, Accounting Review 81(1), pp. 251–270.

Wallace, Wanda A. ,(2002), “The Economic Role ofthe Audit in Free and Regulated Markets’”, Accounting &auditing Standards’ Directorate, p. 69.